



Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1 - ม. 6) THE CONSTRUCTION OF AN ETHICAL AND MORAL LEADERSHIP MODEL USING BUDDHIST PRINCIPLES

คณิต ภิรมย์ไกรภักดิ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม. 1 - ม.6) (2) สร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1 - ม.6) และ(3) หาค่าความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม. 1 - ม.6)

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1-ม.6) โดยใช้กระบวนการเดลฟาย (Delphi) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ได้หมวดธรรมทางพุทธศาสนาที่เหมาะสมเกี่ยวกับการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1-ม.6) จำนวน 9 หมวดธรรม แบ่งเป็นหมวดธรรมทางจริยธรรม 5 หมวดธรรม 22 ข้อธรรม และหมวดธรรมทางคุณธรรม 4 หมวดธรรม 20 ข้อธรรม รวม 42 ข้อธรรม

2. รูปแบบการฝึกอบรมการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1-ม.6) ผ่านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ผลการทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลองใน 3 โรงเรียน พบว่า มีประสิทธิภาพ 86.67/81.56 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาด้านความรู้และทักษะปฏิบัติทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวม 9 หมวด 42 ข้อธรรม ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3. หาค่าความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม. 1 - ม. 6) โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาด้านความรู้และทักษะปฏิบัติทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวม 9 หมวด 42 ข้อธรรม ของนักเรียนกลุ่มควบคุมใน 12 โรงเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลไม่แตกต่างกันกับผลในกลุ่มทดลอง

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This reaearch, has following purposes. (1) The study on the ethical, moral principles of Buddhism (2) Create atraining programfor leadershipandethics, the moral of the students of the third level education, Bangkok Region 1-3 (3) Leadership trainingand pretest of moral leadership, the moral of the students of the third level education. Summarized form oftraining, ethicalleadership, the moral of the students of the third level education, Bangkok Region 1-3,

The result found that:

1. Form of moral leadership, moral principles of Buddhism all 9 chapters 42 articles has to be done in three steps, a) Basic Level, the course provides students with the basic ethical principles of Buddhism. b) Practice Level, is to apply knowledge of the training in some circumstances with regard to the ethical reasoning. C) Enlightenment Level is to bring the knowledge and practice into real situations. This method of training and practice has effective implementation as high as 86.67 / 81.56 which is higher than the set criteria of 80/80.

2. Achievement of the development of knowledge and practical skills, ethical, moral principles of Buddhism all 9 Chapters with 42 Articles of the students of the third level education, Wad Borwornnivade School, Srigun School (Wattananun Ooppatham), Taweewattana School, Office of Education, District 1-3, before and after the experiment using a model of leadership, ethical, moral and religious principles, by means of training and practice. Differences are statistically significant at the 0.01.

3. Students of the third level education,Wad Borwornnivade School, Srigun School (Wattananun Ooppatham),Taweewattana School, Office of Education, District 1-3are satisfied withthebuilding of leadership, ethicaland moral principles of Buddhism all 9 chapters 42 articles by means oftrainingand practice. School Administrators, Principles, Teachers who participating in the project, Head Teacher of student development activities and the students participated are satisfied with the form of moral leadership and the moral principles of Buddhism that is higher than the set criteria to illustrate the benefits of training under this program that can modify the behavior of students who attend the training to be good leadership or be a good example for other students that is expected to continue on into the future.

Keywords : Ethical and Moral Leadership, Model Buddhist Principles

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพทางจริยธรรม คุณธรรมของนักเรียน ทั้งในและนอกโรงเรียน สรุปได้ว่า ปัญหาทางจริยธรรมเกิดจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทางด้านตัวเด็ก ได้แก่ ระดับสติปัญญา อารมณ์ และความต้องการของวัยรุ่น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมจากสังคมภายนอก ได้แก่ สถานเริงรมย์ และอิทธิพลจากสื่อมวลชน สิ่งแวดล้อมต่างๆ ทางด้านตัวครู สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียน ความประพฤติของเพื่อนนักเรียน และอุปสรรคในการปลูกฝังจริยธรรม ได้แก่ การไม่แน่นัดเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบปลูกฝังจริยธรรม ขาดการจัดกิจกรรมเสริมทักษะด้านศาสนา คุณธรรมจริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ควรสอดแทรกทุกกิจกรรมการเรียนการสอนทุกวิชา การเสริมหลักสูตร เนื้อหาที่สอน และการประเมินผล ครูไม่เป็นตัวแบบที่ดี บทบาทของพระสงฆ์ ความร่วมมือจากผู้บริหารได้แก่ ผู้บริหารไม่ค่อยสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม ไม่มีการติดตามประเมินผล นอกจากนี้โรงเรียนขาดการจัดกิจกรรมเสริมทักษะด้านศาสนา คุณธรรมจริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีควรจัดกิจกรรมทางศาสนาสอดแทรกทุกกิจกรรมการเรียนการสอนทุกวิชา ซึ่ง มีส่วนส่งเสริมและขัดเกลา ความประพฤติของนักเรียนให้มีการปฏิบัติตนทางจริยธรรม ของนักเรียนสูงขึ้น (กิตติเมธ ไตรย์บุตร, 2546; ชุตินา ปัญญาพินิจนุกร, 2540; สุพัตรา วิจิตรโสภณ, 2546)

ทำนองเดียวกันจากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรก พบว่า ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 4 ตัวบ่งชี้ คือ (1) มีวินัย มีความรับผิดชอบและ

ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา (2) ซื่อสัตย์สุจริต (3) มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ (4) ใช้สิ่งของ และทรัพย์สิน ทั้งของตนเองและส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่า อยู่ในระดับดี แนวคิดการส่งเสริมภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ดี ในเบื้องต้นโรงเรียนควรจัดโครงการ และกิจกรรมพัฒนาจริยธรรม คุณธรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานทางจริยธรรม ทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติ และส่งผลให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น ชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ เพราะนักเรียนมักเชื่อเพื่อน และดูเพื่อนเป็นแบบอย่าง นอกจากนี้ การจัดการศึกษาในทศวรรษหน้า ควรเน้นด้านจริยธรรม คุณธรรม จำเป็นต้องสร้างและพัฒนาบุคคลให้มีภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมในสังคม ดังนั้นหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมกันคิดหารูปแบบวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่จะนำมาพัฒนาเด็กเยาวชนทาง ด้านจริยธรรม คุณธรรมให้เหมาะสมกับวัยซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญห และขยายผลการพัฒนาให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางจริยธรรม คุณธรรม ที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งข้อคิดเห็นดังกล่าว สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 3 แห่ง และจากการทบทวน วรรณกรรม ยังไม่ปรากฏว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งและเชื่อว่าหากได้พัฒนารูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ น่าจะส่งผลดีต่อการพัฒนาจริยธรรม คุณธรรมนักเรียนได้อีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบต่อการบริหารโรงเรียนซึ่งมีการหน้าที่หลักในการให้การศึกษอบรมความรู้ คุณธรรมแก่เด็ก

และมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างและพัฒนา รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน โดยใช้วิธีการอบรมและการปฏิบัติ ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังพัฒนานักเรียนให้มี ภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาและสามารถดำรงตนอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่มีจริยธรรม คุณธรรมอันดีงามของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างภาวะ ผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม. 1 - ม. 6)
2. สร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทาง จริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม. 1 - ม. 6)
3. หาค่าความเหมาะสมของรูปแบบการ สร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลัก ธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม. 1 - ม. 6)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของงาน วิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในกลุ่ม ทดลอง เป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จาก 3 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง จากโรงเรียนบริหารจริยธรรม คุณธรรมนักเรียน เชิงพุทธ ในกรุงเทพมหานคร 3 เขตพื้นที่การศึกษา คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้แก่ โรงเรียนวัด

บวรนิเวศ มีนักเรียนเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 40 คน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้แก่ โรงเรียนสีกัน (วัดน่านันทอุปถัมภ์) มีนักเรียนเข้ารับการ ฝึกอบรม จำนวน 50 คน และโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ได้แก่ โรงเรียนทวีวัฒนา มีนักเรียนเข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 30 คน

ส่วนที่ 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในกลุ่ม ควบคุม เป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-6 จาก 12 โรงเรียน ในปริณิพจน์และต่าง จังหวัด โดยการเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ผู้ วิจัยเคยเป็นผู้บริหารและโรงเรียนในกลุ่มทดลอง ได้แก่ โรงเรียนสีกัน (วัดน่านันทอุปถัมภ์) โรงเรียน มัธยมวัดดุสิตาราม โรงเรียนวัดบวรนิเวศ โรงเรียน ธัญบุรี โรงเรียนนวมินทราชูทิศสวนกุหลาบ วิทยาลัยปทุมธานี โรงเรียนสามโคก โรงเรียนปทุม วิไล โรงเรียนกุดตุ้มวิทยา โรงเรียนพระธาตุหนอง สามหมื่น โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา โรงเรียน โนนศรี้อย วิทยา และโรงเรียนคอนสารวิทยาคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางการฝึกอบรมและการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียน ระดับช่วงชั้นที่ 3-4 (ม. 1 - ม. 6)
2. เป็นแนวทางการจัดกิจกรรม เพื่อเสริม สร้างจริยธรรม คุณธรรมสำหรับนักเรียนระดับช่วง ชั้นที่ 3-4 (ม. 1 - ม. 6) โดยใช้เนื้อหาหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองที่มีจริยธรรม คุณธรรมอันดีงาม

3. ใช้พัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและมีวิธีการในการเสริมสร้างจริยธรรม คุณธรรมแก่นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 (ม. 1 -ม. 6) โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์หรือแนวทางที่พึงปฏิบัติซึ่งเกิดจากหลักการทางศาสนาเป็นพื้นฐาน และนำมาสู่อำนาจในการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำ เช่น การทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำสิ่งที่ถูกไม่ทำสิ่งผิด โดยเกี่ยวเนื่องกับวิถีทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกๆ ด้าน อันจะนำมาสู่คุณงามความดีที่เป็นความสุขอันประเสริฐแก่ตนเอง แก่ผู้อื่น และเกื้อหนุนประโยชน์ให้แก่บริบทของสังคม (จำนงค์ อติวิฒนสิทธิ์, 2541; พระเทพเวที, 2532; Kohlberg, 1976, pp. 4-5, 34)

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาวะผู้นำ คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ คือ มีความเฉลียวฉลาด มีทักษะในความคิด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะทางการพูด มีความรู้เกี่ยวกับงาน และสามารถชักจูงใจผู้อื่นได้ และวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ สามารถกระทำได้โดยการให้ความรู้ การแสวงประสบการณ์ การสร้างวินัยในตนเอง การศึกษา และการให้การฝึกอบรม ทำให้เป็นผู้มีความรู้ดี สติปัญญาดี มีความสามารถเรียนรู้และมีทักษะในการ ชักจูงบุคคลอื่นให้ร่วมมือและปฏิบัติตาม อันจะส่งผลให้งานประสบความสำเร็จ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวข้างต้น มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบ

การฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมของนักเรียน โดยใช้วิธีการฝึกอบรม ความรู้ และการฝึกปฏิบัติ (Kohlberg, 1976; Piaget, 1960)

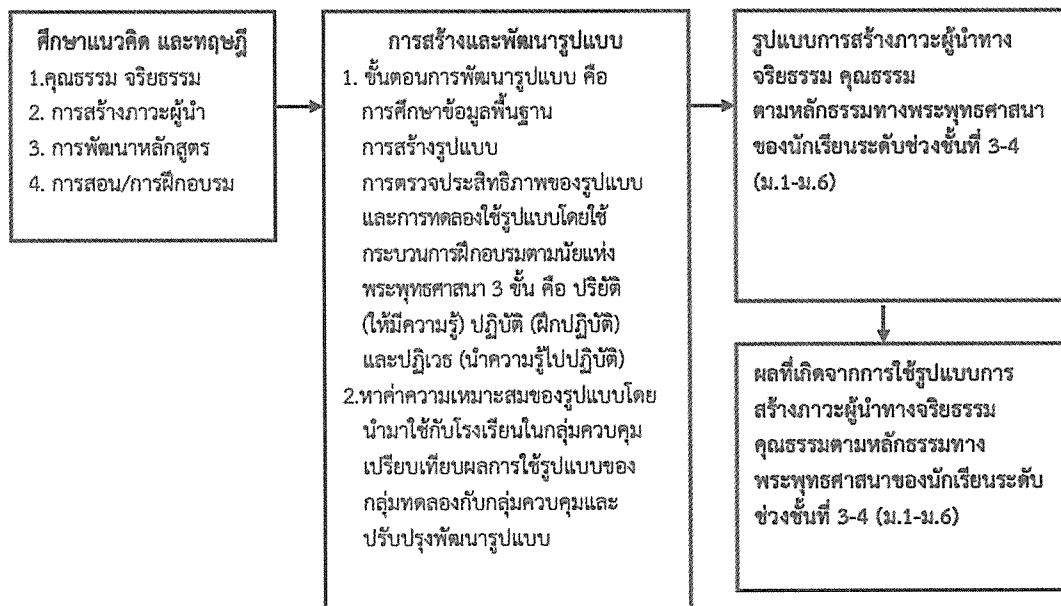
3. แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม การฝึกอบรม มีจุดมุ่งหมายในการฝึกอบรม 3 ประการ คือ (1) มีความรู้ (knowledge) (2) มีทักษะ (skill) และ (3) เจตคติ (attitude) และจะต้องเลือกเทคนิคการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม และผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนารูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1-3 ให้ได้รับการพัฒนา ด้าน (1) ความรู้ทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และ (2) มีพฤติกรรมภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม จากการ นำความรู้ ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปพัฒนาจริยธรรม คุณธรรม แก่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนเดียวกัน โดยการใช้เทคนิคการฝึกอบรมการบรรยายและอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การจำลองสถานการณ์ (simulation) และการแสดงแบบพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ และประเมินผลการฝึกอบรมโดยการแบบทดสอบความรู้ และการสังเกตพฤติกรรม (ชูชัย สมมติไกร, 2540)

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ ความพึงพอใจเป็นระดับของความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจและเจตคติของบุคคลและความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้เมื่อได้รับการตอบสนองต่อความต้องการตามจุดมุ่งหมายโดยปราศจากการบังคับ นักเรียนและนักเรียนจะต้องได้รับในสิ่งที่ต้องการ

จากการจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม จนทำให้เกิดความพึงพอใจเพราะการจัดกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง มุ่งเน้นประโยชน์ที่นักเรียน คือการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมให้เกิดขึ้นในโรงเรียน อันเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา นักเรียนขาดจริยธรรม คุณธรรม มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จะก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตัวของนักเรียนเอง ต่อสถานศึกษา และยังรวมไปถึงประเทศชาติอีกด้วย (กิตติมา ปริติติลก, 2529, หน้า 243-245; Good, 1973, p. 384) ดังนั้น ในการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนา นักเรียนให้มีความรู้ และการฝึกปฏิบัติเพื่อสร้าง ภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมของนักเรียน ระดับช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1-ม.6) นอกจากผู้จัดการ ฝึกอบรมจะต้องจัดกระบวนการฝึกอบรม กิจกรรม เนื้อหา สื่อและอุปกรณ์ และการวัดและประเมินผล ที่เอื้อต่อผู้รับการฝึกอบรมในแต่ละกิจกรรมแล้ว ยัง รวมถึงวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรม ระยะเวลาการ ฝึกอบรมและสถานที่จัดฝึกอบรมเพื่อสร้างความ พึงพอใจให้กับนักเรียน จนสามารถปฏิบัติกิจกรรม บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการฝึกอบรม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง Rauni (1993) ได้ ศึกษาลักษณะสำคัญของจริยธรรมในวิชาชีพครู จริยธรรมที่หน่วยศึกษาควรจะนำจริยธรรมไป ประยุกต์ใช้ เพื่อปรับปรุงวิชาชีพตามทิศทางแห่ง จริยธรรมโดยได้สร้างตัวแบบทางเลือกสำหรับการ ศึกษาจริยธรรมมุ่งพัฒนาสร้างจิตสำนึกในด้าน จริยธรรมแก่ตนเองไปพร้อมกัน และมุ่งวิเคราะห์ จริยธรรมวิชาชีพครู เพื่อให้หน่วยงานการศึกษา นำจริยธรรมเหล่านี้ ไปประยุกต์ใช้เป็นจริยธรรม แห่งวิชาชีพ นอกจากนี้ การศึกษายังทำให้ผู้ศึกษา มีทัศนะที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นตามธรรมชาติของจริยธรรม แห่งวิชาชีพ นำไปสู่การจัดทำเค้าโครงจริยธรรม

ของครูอาจารย์ขึ้น และสุระ ประทุมศิริ (2551) วิจัยประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สรุปได้ว่า ด้านบริบท พบว่า การจัดโครงการเป็นผลมาจากการ ประชุมคณะครู เพื่อสรุปผลการปฏิบัติงาน ใน ปีการศึกษา 2546 พบว่า โครงการที่ต้องการพัฒนา เป็นอันดับแรก คือการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน จากนั้น คณะครูใช้เทคนิควิธีเปรียบเทียบน้ำหนักความ สำคัญ (Paired Weighing Procedure--PWP) และหลักการจัดอันดับ ความเร่งด่วนในการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 4 อันดับแรก คือ (1) ความรับผิดชอบ ความไม่เห็น แก่ตัว ความขยันหมั่นเพียรและการตรงต่อเวลา (2) ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการเกี่ยวกับบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณโดย ภาพรวมพบว่ามีความเหมาะสม และเพียงพออยู่ ในระดับมาก (3) ผลการประเมินกระบวนการของ โครงการเกี่ยวกับการวางแผนการบริหารโดยภาพ รวม พบว่าการปฏิบัติตามแผน และการติดตาม ประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และ (4) ผลการประเมินผลผลิตโครงการ สรุปได้ว่า ด้าน ความรู้ และความเข้าใจของครูโดยภาพรวมพบว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการสอนคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับ มาก ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมโดย ภาพรวมและรายด้าน พบว่านักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังดำเนินโครงการ มากกว่าก่อนดำเนินโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ด้านความพึงพอใจของครูโดยภาพ รวม ครูมีความพึงพอใจต่อการอบรม เกี่ยวกับสอน คุณธรรม จริยธรรมอยู่ใน ระดับมากที่สุด



พัฒนา จริยธรรม คุณธรรมของโรงเรียน 5 กลุ่ม องค์การ จันทร/องค์การ-พุทธ-พหุสัทธิและกลุ่มวันศุกร์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1-3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ซึ่งจากการสุ่มทำให้ได้ตัวแทนโรงเรียนของเขต 1 จากจำนวน 38 แห่ง คือ โรงเรียน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เขต 2 จำนวน 35 แห่ง คือ โรงเรียนวัดบวรนิเวศ และเขต 3 จำนวน 42 แห่ง คือ โรงเรียนทวีวัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1-3 จำนวน 120 คน จากโรงเรียนวัดบวรนิเวศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1-3 เขต 1 จำนวน 40 คน โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1-3 เขต 2 จำนวน 50 คน โรงเรียนทวีวัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1-3 จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มโรงเรียนแบบเจาะจง (purposive sampling) หรือ Delphi จากโรงเรียนที่มีนักเรียนสมัครใจเข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมและผ่านการทดสอบด้านความรู้ทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เอกสารของรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่ หลักสูตรของรูปแบบ แผนการจัดกิจกรรม ใบงาน และใบความรู้ต่างๆ และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบ คือ แบบทดสอบด้านความรู้ทาง

จริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1-3

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบคะแนนจากการทดสอบความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบและประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบโดยใช้การทดสอบด้วยสถิติทดสอบที่ T-test แบบ Dependent sample โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างด้านความรู้ทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลอง และการเปรียบเทียบค่าความแตกต่างด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ การหาประสิทธิภาพของรูปแบบ (ทดลองใช้) มีวิธีการใช้วิธีเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ระหว่างกระบวนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบกับหลังการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบความรู้มาหาประสิทธิภาพของรูปแบบตามเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบกับหลังการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ (E1/E2) โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ไม่ต่ำกว่า 80/80 โดยใช้สูตร (E1/E2)

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1-ม.6) การศึกษาเพื่อสังเคราะห์หาหมวดธรรมและข้อธรรมที่เหมาะสมกับการปลูกสร้างและพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1-ม.6) โดยใช้กระบวนการเดลฟาย (Delphi) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ได้หมวดธรรมทางพุทธศาสนาที่เหมาะสมเกี่ยวกับการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1-ม.6) จำนวน 9 หมวดธรรม แบ่งเป็นหมวดธรรมทางจริยธรรม 5 หมวดธรรม ได้แก่ โอวาท 3, ศีล 5, หิริโอตตปเป, อิทธิบาท 4, อคติ 4 รวม 22 ข้อธรรม และหมวดธรรมทางคุณธรรม 4 หมวดธรรม ได้แก่ สังคหวัตถุธรรม พรหมวิหารธรรม อปริหานิยธรรม และทศพิธราชธรรม รวม 20 ข้อธรรม รวมทั้งสิ้น 42 ข้อธรรม และใช้มรรคมีองค์ 8 เป็นข้อธรรมสำหรับกำหนดเป็นตัวบ่งชี้ในการประเมินการปฏิบัติภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียน และใช้รูปแบบการฝึกอบรมที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและความจำเป็น หลักการ จุดหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ การวัดผลและประเมิน เป็นเครื่องมือในการอบรมดำเนินการอบรมตามกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิปัญญา ซึ่งต้องทำ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นปริยัติ เป็นการอบรมให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานทางจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นนำความรู้จากการฝึกอบรมมาฝึกปฏิบัติตามสภาวะการณ์ โดยคำนึงถึงการใช้เหตุผลทางจริยธรรม และขั้นปฏิเสธ เป็นขั้นนำความรู้และการฝึกปฏิบัติมาปฏิบัติในสถานการณ์จริง

2. การสร้างและพัฒนารูปแบบรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตาม

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1 - ม.6) ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาแบบ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจประสิทธิภาพของรูปแบบ ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบ โดยใช้กระบวนการฝึกอบรมตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ปริยัติ (ให้มีความรู้) ขั้นที่ 2 ปฏิบัติ (ฝึกปฏิบัติ) และขั้นที่ 3 ปฏิเวธ (นำความรู้ไปปฏิบัติ) โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ได้แก่ การฝึกให้เป็นผู้ศีล สมาธิ และปัญญา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและปรับปรุงหลังทดลองใช้รูปแบบ

จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการฝึกอบรมการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1 - ม.6) มีองค์ประกอบ ดังนี้ (1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (2) โครงสร้างของรูปแบบ (3) กระบวนการฝึกอบรม (4) ขั้นตอนการฝึกอบรม (5) แผนการจัดกิจกรรม (6) การวัดและประเมินผล (7) เอกสารประกอบการบรรยาย ผ่านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 6 คน ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ผลการทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลองใน 3 โรงเรียน พบว่า มีประสิทธิภาพ 86.67 / 81.56 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาความรู้และทักษะปฏิบัติทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวม 9 หมวด 42 ข้อธรรม ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ระดับ 0.01 และมีความพึงพอใจ

ต่อการใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3. ความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 การดำเนินการหาค่าความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ม.1 - ม.6) ในระยะที่ 2 โดยนำรูปแบบมาใช้กับโรงเรียนในกลุ่มควบคุมเพื่อเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม และนำผลไปปรับปรุงพัฒนารูปแบบต่อไป ผู้วิจัยได้นำรูปแบบไปใช้กับโรงเรียนในกลุ่มควบคุมจำนวน 12 โรงเรียน ในปริมณฑลและต่างจังหวัด โดยการเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ผู้วิจัยเคยเป็นผู้บริหารและโรงเรียนในกลุ่มทดลอง ได้แก่ โรงเรียนสีกัน (วัดน่านันท์อุปถัมภ์) โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม โรงเรียนวัดบวรนิเวศ โรงเรียนธัญบุรี โรงเรียนนวมินทราชูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี โรงเรียนสามโคก โรงเรียนปทุมวิไล โรงเรียนกุดตุ้มวิทยา โรงเรียนพระธาตุหนองสามหมื่น โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา โรงเรียนโนนศรีวิทยา และโรงเรียนคอนสารวิทยาคม ใช้เวลา 1 ภาคเรียน

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาด้านความรู้และทักษะปฏิบัติทางจริยธรรม คุณธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวม 9 หมวด 42 ข้อธรรม ของนักเรียนกลุ่มควบคุมใน 12 โรงเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่

3-4 (ม.1 - ม.6) มีผลไม่แตกต่างกันกับผลในกลุ่มทดลอง

อภิปรายผล

นักเรียนมีภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม หลังการทดลองใช้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 9 ข้อธรรม ซึ่งประกอบด้วย ด้านจริยธรรม 5 ด้าน คือโอวาท 3 เป็นหลักธรรมพื้นฐานของผู้นำศีล 5 เป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานเพื่อชีวิตมนุษย์ อธิปไตยธรรมเป็นคุณธรรมของผู้นำเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หิริโอตตัปปะ เป็นหลักธรรมเพื่อความมีจริยธรรมอันดีงาม สังคหวัตถุธรรม และหลักคุณธรรม 4 ข้อ คือ อดิ 4 หลักธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้นำ พรหมวิหารธรรม หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ และทศพิธราชธรรม หลักธรรม เพื่อความเป็นข้าราชการที่ดีมีคุณธรรม สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 9 ข้อธรรมซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Walker and Taylor (1991, pp. 264-283) ที่ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของการเปลี่ยนแปลงในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยการสัมภาษณ์เด็กและผู้ใหญ่เกี่ยวกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 2 ครั้ง ภายในช่วงเวลา 2 ปี ผลการศึกษาพบว่า มีการพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงขึ้นกว่าเดิมโดยเป็นไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Schulze (1987) ซึ่งได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและวิธีสอนที่มีต่อพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียน โรงเรียนในเมือง

เบนติเมอร์ โดยมีนักเรียนกลุ่มละ 60 คน รวม 120 คน โดยใช้วิธีการศึกษา 4 วิธี คือ วิธีที่ 1 ให้เพื่อนเป็นตัวแทนและครูอธิบายตามตัวแบบ วิธีที่ 2 ใช้หุ่นเชิดเป็นตัวแทนและครูอธิบายตามตัวแบบ วิธีที่ 3 ให้เพื่อนแสดงแบบและครูสอนโดยตรง วิธีที่ 4 ใช้หุ่นเชิดเป็นตัวแทนและครูสอนโดยตรง ผลการศึกษาพบว่านักเรียนกลุ่มที่ครูสอนโดยตรงมีความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนที่ครูอธิบายตามตัวแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและนักเรียนกลุ่มที่ใช้หุ่นเชิดมีความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ให้เพื่อนแสดงแบบอย่าง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 เน้นการบูรณาการ คุณธรรม จริยธรรมไว้ในทุกวิชา ประเด็นที่จะต้องหาคำตอบให้ได้ คือ จะสอนคุณธรรมและจริยธรรมอย่างไร หรือกระบวนการที่จะสอนคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างไร เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวด 4 มาตรา 24 จะช่วยให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางคุณธรรมและจริยธรรมได้ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้นโดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เน้นกระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้ ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

การสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรม จึงเป็นแนวทางหนึ่งในหลายแนวทางเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาให้ผู้เรียนมีภาวะผู้นำทางจริยธรรม คุณธรรมซึ่งจะนำไปสู่การใช้เหตุผลที่มากขึ้นต่อการตัดสินใจแสดงออกทางพฤติกรรมเชิงคุณธรรม จริยธรรมท่ามกลางสถานการณ์ที่ประสบอยู่ว่า ตนควรจะทำอะไรในสถานการณ์นั้น การตัดสินใจเชิงคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจะมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น หากทราบใดที่ความเห็นแก่ตัวมาก การตัดสินใจเชิงคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดนั้นจะสะท้อนให้เห็นความขาดวุฒิภาวะของบุคคลนั้น เพราะเอาความรู้สึกส่วนตัว การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเป็นส่วนผูกมัด ทำให้เกิดการกระทำที่ไม่ถูกต้อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละบุคคลจะมีการพัฒนาหรือไม่มีการพัฒนา การพัฒนาเร็วหรือพัฒนาช้าต่างกัน สามารถวัดระดับคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลได้โดยดูจากเหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลนั้น เราสามารถที่จะส่งเสริมให้บุคคลมีการพัฒนาระดับคุณธรรมจริยธรรมให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลเรียนรู้จากการตัดสินใจทางคุณธรรม จริยธรรมและอภิปรายร่วมกับผู้อื่น การได้แสดงความคิดเห็น และอภิปรายร่วมกับผู้อื่นจะทำให้บุคคลได้เรียนรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงขึ้น (ทิตินา เขมมณี, 2541)

ดังนั้น จากการสรุปของทุกฝ่าย ในด้านการปรับปรุงและเพิ่มเติมกฎหมาย ในขณะนี้ ยังไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดประเภทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมี

การพัฒนาเทคนิคการสืบสวนและปราบปรามสมัยใหม่ ปรับปรุงการปฏิบัติงาน กระบวนการยุติธรรมเพื่อเป็นการปราบปรามการพนันฟุตบอล มีประสิทธิภาพ รัฐบาลและหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต้องมีการอบรมแก่ประชาชนในการแจ้งข่าวแหล่งการเล่นพนันฟุตบอลในพื้นที่ ทำให้การพนันฟุตบอลประเภทนี้มีแนวโน้มที่สูงขึ้น หากเป็นเช่นนี้แล้ว ทางรัฐบาลน่าจะทำให้การพนันฟุตบอลถูกกฎหมายจะทำให้ปัญหาทางอาชญากรรมลดลง ซึ่งในบางประเด็นอาจเป็นประโยชน์กับประเทศชาติมากกว่าก็เป็นได้ สำหรับ ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ นั้นการพนันฟุตบอลทำให้การออมเงินของผู้เล่นพนันฟุตบอลน้อยลง เกิดมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมากและทำให้ผู้เล่นพนันฟุตบอลเกียจคร้านในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. โรงเรียนโดยผู้บริหารและครูที่จะนำรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนไปใช้ ควรมีการศึกษารายละเอียด แนวคิดหลักการ แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ให้เข้าใจก่อน เพื่อเพิ่มความชำนาญในการใช้รูปแบบดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน

2. โรงเรียนโดยผู้บริหารและครูที่จะนำรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนไปใช้ควรมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้พื้นฐานในการดำเนินงานฝึกอบรมหรือพัฒนาผู้เรียนตามรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนซึ่งอาจปรับเสริมกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

3. กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอาจนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นแนวนโยบายในการพัฒนา เสริมสร้าง สนับสนุน ส่งเสริม

การสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนในอันที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้เรียนและการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1. ควรสร้างเครือข่ายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้สอนจากสถานศึกษาต่างๆ ได้เข้าร่วมสัมมนาและนำรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปประยุกต์ใช้

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณในการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ก่อนการนำรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การเตรียมครูให้มีความรู้ความสามารถพื้นฐาน ในการที่จะใช้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบดังกล่าว (2) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมตามรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทาง

จริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีจำนวนเพียงพอพร้อมที่จะใช้ฝึกปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (3) สถานที่ใช้ในการฝึกอบรมของนักเรียน ควรมีขนาดเนื้อที่เหมาะสมเอื้อต่อการฝึกอบรมและใช้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวคิดของนักวิชาการหรือนักการศึกษาท่านอื่น ๆ

2. ควรศึกษารูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียน ในเชิงเจาะลึกลงปฏิบัติการภาคสนามด้วยเทคนิควิธีการอื่น ๆ ที่หลากหลาย ออกไปสังเกตและมีส่วนร่วมกับการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. ควรมีการวิจัยติดตามประเมินผลหลังจากการใช้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนในระยะยาวเพื่อศึกษาเหตุผลความคงทนเชิงคุณธรรมจริยธรรม และศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมในสภาพการณ์จริงที่นักเรียนดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติเมธ ไตรยบุตร. (2546). การศึกษาความคาดหวังของครูเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- กิตติมา ปรีดีติลล. (2529). ทฤษฎีการบริหารองค์การ. กรุงเทพมหานคร : ชนะการพิมพ์.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. (2541). การพัฒนาจริยธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 13(1), 21-36.
- ชุดิมา ปัญญาพินิจนุกร. (2540). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาล โดยบูรณาการแนวคิดเชิงพุทธ และการเน้นปัญหาเป็นหลัก. วิทยานิพนธ์การศึกษาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูชัย สมธิไกร. (2540). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา เขมมณี. (2541). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สมาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้ง.

- สุพัตรา วิจิตรโสภณ. (2546). การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมนักศึกษา: กรณีศึกษานักศึกษาในหอพัก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- สุระ ประทุมศิริ. (2551). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนวัดบ้านฆ้องน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.
- Kohlberg, L. (1976). *Moral development and behavior*. New York : Holt, Rinehart & Winston.
- Piaget, J. (1960). *The moral judgment of the child*. Glencoe, IL: The Free Press.
- Rasanen, R. (1993). *In search of teachers, ethics: The process of developing: A study module on teachers, ethic through action research in teacher education*. A dissertation submitted for the degree of doctor of philosophy, Oulun Tliopisto University, Finland.
- Schulze, C. B. (1987). *The effect of different method of modeling and instruction on honesty behavior in kindergarten and second grade children*. Dissertation Abstracts International, 43-A.
- Walker, L. J., & Taylor, J. H. (1991). Interactions and the development of moral reasoning. *Child Development*, 62(2), 264-283.